

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Etika sportovního trenéra

Bakalářská diplomová práce

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

KATEDRA SOCIOLOGIE, ANDRAGOGIKY A KULTURNÍ
ANTROPOLOGIE

Etika sportovního trenéra

Bakalářská diplomová práce

Obor studia: Andragogika – Sociologie

Autor: Tereza Žáková

Vedoucí práce: Mgr. Pavel Veselský, Ph.D.

Olomouc 2022

Prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou práci na téma Etika sportovního trenéra vypracovala samostatně a uvedla v ní veškerou literaturu a ostatní zdroje, které jsem použila.

V Olomouci dne. ....

Podpis .....

Poděkování

Děkuji vedoucímu práce Mgr. Pavel Veselský, Ph.D., za odborné vedení, rady a pomoc při zpracování této práce.

Anotace

Jméno a příjmení:	Tereza Žáková
Katedra:	Katedra sociologie, andragogiky a kulturní antropologie
Obor studia:	Andragogika – Sociologie
Obor obhajoby práce:	Andragogika
Vedoucí práce:	Mgr. Pavel Veselský, Ph.D.
Rok obhajoby:	2022

Název práce:	Etika sportovního trenéra
Anotace práce:	Bakalářská práce se zabývá etickým chováním sportovního trenéra. Cílem práce je popsat, co plnoletí sportovci považují za neetické chování u svého trenéra. V teoretické části popisují etiku a morálku, trenéra a jeho cíle či styly a také jeho vztah ke sportovcům či jaké by měli být jeho etické normy. Empirická část je založena na kvantitativním výzkumu pomocí dotazníku. Díky výzkumu jsem mohla popsat, co sportovci vnímají za etické či neetické chování trenéra a zda se s neetickým chováním sami setkali.
Klíčová slova:	trenér, sport, etika, sportovec
Title of Thesis:	Morality of sports coach
Annotation:	Bachelor thesis is about ethical behavior of a sports coach. The purpose of this work is to describe what adult athletes consider unethical behavior in their coach. In the theoretical part I describe ethics and morality, coach and his goals or styles and his relationship to athletes or what his ethical standards should be. The empirical part is based on quantitative research using a questionnaire. Thanks to the research I could describe what athletes consider as a ethical or unethical behavior of coach and whether they have encountered unethical behavior themselves.
Keywords:	Coach, sport, ethic behavior, athlete

Názvy příloh vázaných v práci:	Etický kodex sportovního trenéra
Počet literatury a zdrojů:	16
Rozsah práce:	48 s. (59 301 znaků s mezerami)

Obsah

Úvod	10
1. Etika	12
1.1. Vznik slova etika	12
1.2. Vztah etiky a morálky	13
1.3. Základní přístupy k etice	14
1.4. Dobro a zlo	15
2. Definice profese trenéra	17
2.1. Cíl trenéra	18
2.2. Trenérské styly	19
2.3. Normy etického chování trenéra	20
3. Trenér a sportovec	22
3.1. Komunikace trenéra se sportovcem	22
3.2. Motivace sportovce	24
3.3. Přístup trenéra k dospělým sportovcům	25
3.4. Řešení konfliktů	26
4. Empirická část	28
4.1. Cíl výzkumu	28
4.2. Popis výzkumného souboru a sběru dat	28
4.3. Výzkumná otázka	28
4.4. Hypotézy	29
4.5. Operacionalizace	29
4.6. Předvýzkum	30
4.7. Dotazník a jeho výsledky	30

Závěr	40
Literatura	41
Přílohy	43
1. Etický kodex trenéra	43
2. Dotazník	46

Úvod

Ve sportovní činnosti se ne jeden sportovec setká s trenérem, s osobou, kterou si po většinu času lidi spojují s někým, kdo má sportovce vést, učit, zlepšovat, motivovat a jistě nás napadne mnoho dalších věcí. Sama jsem se osobně setkala v taneční oblasti s par trenéry. Moje představy o jeho chování se částečně splnili i nesplnili. Při tanci, a i dalších sportech je trenér pro sportovce vzorem, a podle toho by se měl správný trenér taky chovat. Ale, co je vlastně to „správné chování?“

Když se řekne etické chování, nebo etický kodex, co si pod tím vlastně máme představit. A proč se většina trenérů nemusí řídit etickým kodexem trenéra?

Teoretická část mé práce má za cíl zaměřit se na to, co je to etika, morálka, mravní cit a svědomí. Rozdíl mezi dobrem a zlem, a zda znamenají tyto pojmy vždy to samé nebo v tom mohou být rozdíly. Kdo je trenér a jak by se měl chovat. Jak už s ohledem na psaná, tak nepsaná pravidla. Co vše je důležité ve vztahu sportovce a jeho trenéra. Čím trenér dokáže pomoci svému svěřenci v lepších výkonech a čím mu může ublížit, či ho dokonce nenávratně odradit od sportovní činnosti? Proč je vlastně v jejich vztahu tak důležitá důvěra?

Mým cílem je popsat, co dospělí sportovci považují za neetické chování u jejich sportovního trenéra. Proto se na to podíváme v praktické části a díky dotazníkovému šetření si budeme snad schopni i tuto otázku zodpovědět. Také chci zodpovědět, zda se trenéři chovají ke svým svěřencům eticky správně a pokud ne, zda jsou sportovci schopni tento problém vyřešit nebo jen snáší trenérovo špatné chování.

Je možné, že i v dnešní době se sportovci setkávají s autoritářským chováním, kdy trenér jen skanduje rozkazy, místo naslouchání a vzájemné spolupráce se sportovcem? Co vše se mladým sportovcům mohlo přihodit, že

skončili se sportem a mohl za to vůbec trenér, či mohli ke konci kariery sportovce přispět úplně jiné aspekty.

1. Etika

Pojem etika nám knihy a jejich autoři mohou definovat různě. Brázda etiku chápe jako zrcadlení morálních pravidel či zvyklostí, zatímco Huber o etice mluví jako o něčem sporném či konfliktním. Někteří si by si etiku zase definovali, že je to morálka a morálku zase jako etiku, přesto, že tyto pojmy jsou rozdílné.

V běžné řeči běžně používáme slovo morálka, etika či mravnost. Dost často i předpokládáme, že víme jejich význam, i když se to později může ukázat jako chybné nebo, že každý si pod tím představujeme alespoň trochu něco jiného. (Anzenbacher 1994) Takže co je vlastně etika? A proč, když to každý chápeme trochu jinak se tím řídíme, jsou to přeci jen nepsaná pravidla.

1.1. Vznik slova etika

Abychom lépe pochopili etiku, nejprve se pojdme podívat na samotný význam. Slovo etika má původ v již v antice z řeckého slova étos a můžeme ho přeložit jako charakter, mrav, zvyk či obyčej. Podobný význam nese latinské slovo mos, které je u nás známé jako morálka. Můžeme tedy říct, že řecké slovo étos má obdobu v latinském slovu mos. Původně jsme se u slova étos mohli setkat s významy jako prostor, domov, bydliště lidí či zvířat. Byla to tedy oblast, která tvořila domov. (Hodovský 1992)

Později se mění význam slova étos na více rozšířené pojetí, a to význam životního způsobu, tedy zvyk, mrav či obyčej. Význam se však i nadále vyvíjel a tentokrát je pojetí slova chápáno jako příbuzenství či původ a jedná se o vztahy v jednom společenství ať kmenovém, etnickém či národním. Čtvrtý výklad slova étos byla mravnost, postoj či smýšlení. (Hodovský 1992)

K vývoji etiky jako samotné pak přispěli osobnosti jako Sokrates, který ukázal, že je možné rozpoznat dobro a zlo. Také tvrdil, že člověk, který zvládne rozpoznat dobro a zlo už podle toho jedná, aby byl ctnostný, protože toto jednání vede k účelnosti a prospěšnosti. Na Sokrata ve velké hloubce pak navazuje jeho

žák Platón, který také mluví o dobru, ale také o duši a jejím rozdělení na čtyři části ctnosti: spravedlnost, moudrost, statečnost a uměřenost. Také etiku opírá o metafyziku a svět idejí, že lidská duše a její významnost je základem pro etiku, o které později mluví Aristoteles. Ten však odmítá Platónovo učení o světě idejí a místo toho se věnuje pozorování přírody a správnému mravnímu jednání, které vede k blaženosti. (Fiala, 2005)

Nyní tedy víme, původ slov morálka a etika, proto si v další podkapitole pojďme více povědět o samotném vztahu těchto dvou pojmů.

1.2. Vztah etiky a morálky

„Morálka je soustava pravidel lidského jednání, etika je filozofická disciplína, která tato pravidla zkoumá.“ (Příkaský, 2000, s. 8) Jindy zase můžeme slyšet, že morálka je to, co děláme a díky etice si zase dokážeme odůvodnit, proč jsme něco udělali. Přesto bychom neměli tyto dvě slova od sebe oddělovat. Jednak si můžeme všimnout, jak jsem již v předchozí podkapitole zmínila, významy slov étos a mos, jsi sou velice podobné ne-li totožné. A pokud se tedy morálka zabývá nějakou naší volbou v našem jednání, tak v okamžiku, kdy o našem jednání tvrdíme, že je morálně správně, stává se to předmětem etické diskuse. (Thompson, 2004)

Etiku tedy můžeme chápat jako teorii stylu lidského života či jednání. Zahrnuje nám otázky na vztahy v oblastí rodiny, jednotlivců, mezináboženské, interkulturní, sexu, ras, generací, genderu a dalších. Také se snaží o interpretaci morální rozmanitosti a následovné porozumění. (Brázda 1998)

Morálka nám představuje záměrné jednání, motivy činností a výsledky lidských rozhodnutí, ke kterým přiřadíme, zda jsou považovány za dobré či zlé. Špatné či dobré chování je posuzováno jako shoda či neshoda s právě platnými morálními pravidly dané kultury a také s vlastním svědomím. (Brázda 1998) Dobro a zlo si více rozebereme v podkapitole 1.4.

Závěrem tedy můžeme říct, že etika je teorie, která nám říká, jak se máme chovat, zatímco morálka je samotná praxe, tedy to, co děláme, či jak se chováme.

1.3. Základní přístupy k etice

Podle Thompsona existují čtyři základní přístupy k etice. A těmi jsou deskriptivní etika, normativní etika, metaetika a aplikovaná etika. (Thompson, 2004)

Deskriptivní etika je zjednodušeně popisná etika. Nesnaží se nic zjišťovat, pouze popisuje etiku v dané společnosti nebo kultuře. Přestože pouze popisuje, je velice důležitá, bez jejího popisu by nebyli informace, kterou jsou potřeba k ostatním přístupům. Deskriptivní etika nemůže ani soudit, zda je situace dobrá či špatná, pouze ji popíše. (Thompson, 2004)

Normativní etika nám vychází ze zvyklostí společnosti či kultury a zkoumá normy. Tato etika se soustředí na odpovědnost člověka, aby se choval podle daných norem k druhým lidem. Normativní etika na rozdíl od deskriptivní již pouze nepopisuje, ale už se ptá, zda je to tak správné či nikoliv. „Je správné v této situaci zalhat, abych ušetřil city druhých?“ nebo v případě doktora to může být „Mám zachránit matku či její dítě?“, v momentě, kdy oba umírají a lze zachránit jen jednoho. (Thompson, 2004, Trojan, 2012)

Metaetika nám přináší do teorie etiky diskuzi o jazyce. Odpovídá nám na otázky, abychom si je mohli zdůvodnit. (Thompson, 2004)

Posledním je aplikovaná etika, která je podle Thompsona ta nejdůležitější. Kdy je důležité, aby se zkoumala aplikovaná etika ve vztahu s tou teoretickou. Ať už se nám prakticky cokoliv přihodí, díky teoretické etice víme, jak se dále zachovat, protože ona nám už to někdy v minulosti popsala. Ovšem to jde použít i v opačném směru, kdy nějakou teorii můžeme vyzkoušet přímo v praxi. (Thompson, 2004)

1.4. Dobro a zlo

S pojmy dobro a zlo se každý z nás jistě setkal a také každý máme dobrou představu o jejich významech. Dobro chápeme jako něco kladného, něco, co nám přináší radost, co nás obohacuje či rozvíjí. Zatímco zlo je spíše orientované na to záporné, to, co znázorňuje neúspěch, zátěž či utrpení. (Přikaský, 2000)

Co je dobré, zlé či špatné je jedna z nejstarších otázek filozofie, ale jistě zasahuje i do ostatních oborů. Spaemann ve své knize uvádí příklad s lékařem. Kdy nám lékař řekne, že je pro nemocného dobré ještě zůstat v posteli. „Dobré“ to je pouze pro lékaře a pacienta, je to dobré pro jeho zdravotní stav. Pro ostatní by to bylo dobré, kdyby to byl zloděj a jeho nemoc by ho zastavila v plánovaném vykradení banky. Tedy slovo dobré, se vždy používá z hlediska dobré pro nějakou určitou osobu či skupinu lidí. (Spaemann, 1995)

Pokud potom mluvíme o morálně správném nebo chcete-li dobrém jednání, je to jednání takové, které uznávám za vhodné a na rozdíl od jednání špatného, kdy jednám, jak chci, a ne jak bych měl. Nesmíme, ale zapomenout, že lidé pocházejí z různých kultur, takže to, co je pro nás správné, může pro jinou kulturu být špatné a naopak. (Anzenbacher, 1994)

Ale nejsou to jen kulturní rozdíly, kdy dochází k otázkám, co je etické či morální a co ne. Spaemann ve své knize hovoří o dvou tezích. První teze aneb řídíme se morálkou vládnoucí v naší společnosti. Tato teze přináší hned tři rozpory. Za prvé, pokud bychom se měli řídit u nás vládnoucími morálními pravidly, tak jiné kultury či společnosti s jinými pravidly jsou ty se špatnými normami a my se můžeme snažit změnit pohled lidí jiných kultur a odradit je od toho, aby žili jinak, než jim říká jejich vládnoucí morálka. Za druhé, že ve společnosti není jen jedna vládnoucí morálka. Zde Spaemann uvádí příklad v potratech. Pro určitou skupinu jsou potraty neetické a pro jinou jsou zase v pořádku, či jsou v pořádku pouze v okamžik určité situace (například potrat je

v pořádku, pokud byla žena znásilněna...) Za třetí tu jsou společnosti, které změnil prorok či revolucionář neboli člověk, který se sám nepřizpůsobil společnosti a jejich morálce, ale změnil ji. (Spaemann, 1995)

Druhá teze je o tom, že člověk se má řídit tím, co se mu zamlouvá a sám dělat, to co se mu chce. Tato teze jakoby, o platných morálkách říkala, že člověka utlačuje a vlastně jim doporučuje dělat si, co se jim zlíbí, a tak aby byl šťasten. Tresty by pak byly pouze na trestním právu, které by říkalo, co je tedy to špatné a dávalo sankce. Spaemann tuto tezi kritizuje, protože člověk nemá instinkty a teprve se musí sám naučit měřítko svého jednání. (Spaemann 1995)

2. Definice profese trenéra

„Sport je činnost velmi mladá – alespoň sport v moderním slova smyslu – a ještě mladší je profese trenérská“ (Svoboda, 2007 s. 117) Jak z citace můžeme vidět, trenér jako profese je relativně nová věc. V minulosti sportovci dávali na rady sportovců, kteří v tom určitém sportu měli více zkušeností, o tom, jak má sportovní činnost vlastně vypadat či probíhat. Později, když sportovci chtěli zvýšit svůj výkon a rychlost zvládnutí sportovní činnosti, jim začali zkušenější sportovci pomáhat, lze hovořit už o tréninku. (Svoboda, 2007)

Vývoj trenérské profese podnítil zakladatel olympijského hnutí moderního sportu Pierre de Coubertin, kdy zdůraznil potřebu zabývat se jak pedagogickými, tak psychologickými otázkami. Pojednává o tom, že pedagog, zkušený sportovec či rodič mohou pomoci překonat překážku mezi fyzickým výkonem a psychologickými faktory. (Svoboda, 2007)

Přestože pro náš význam trenér, anglický jazyk používá slovo coach, je tento pojem převzatý z angličtiny (to train – vyučovat). S tím se nese i očekávání od trenéra a jeho případných vlastností, jako jsou vřelý kontakt se svěřenci, klidný přístup k případným problémům, precizní komunikace, správný okamžik zasahování do sportovcova tréninku, správná volba způsobu trenérství. (Svoboda, 2007)

Trenér tedy dost pravděpodobně sám byl sportovcem a věnoval se sportu, který teď hodlá další sportovce naučit a pomoci jim ve zlepšování již získaných zkušeností. Když trenér poprvé začíná s touto profesí musí se naučit přejít ze sportovce, které své znalosti používá pro sportovní činnost, na osobu, které má vést jedince či kolektiv k rozvíjení znalostí a dovedností ve sportovní činnosti. Trenér by měl své zkušenosti tedy převést na pokyny, díky kterým jednotlivci nebo tým bude schopen dosažení úspěchu, bude motivován a popřípadě odměňován za úspěchy. (Martens, 2006)

2.1. Cíl trenéra

Podle Martense mají sportovní trenéři tři hlavní cíle, které jsou však z velmi rozličných kategorií. Tyto tři cíle jsou: Trénovat jedince či tým, kteří vyhrávají. Trénovat a pomoci lidem, tak aby pro ně byl sport zábavný. A poslední cíl je pomoci lidem rozvíjet se fyzicky, psychicky, tak i společensky. Co z těchto tří cílů je ten nejdůležitější? Nebo jsou si cíle rovny? Každý trenér to bude mít jinak nastavené a podle toho bude rozdílně vést tréninky. U některých trenérů přesto, že tvrdí, že výhra pro ně není důležitá, tak nasazují sportovce do hry i přes zranění či pohrdají méně úspěšnými sportovci. Společnost sama tvrdí, že pro mladé sportovce je hlavně důležité, aby se rozvíjeli, ale když dojde na důležité odměny za vítězství zdá se, že se spíše preferuje vítězství nad rozvojem sportovce. (Martens, 2006)

„Sportovci na prvním místě, vítězství na druhém.“ Tímto heslem se řídí americký sportovně-vzdělávací program, kde chtějí, aby na prvním místě pro trenéry byl přínos pro jejich sportovce a až poté samotné vítězství. To však neznamená, že vítězství by nemělo mít žádnou cenu. Samotná touha vítězit by totiž měla být cílem pro sportovce a jejich trenéra. Však to ale není ten nejdůležitější cíl nebo by alespoň neměl být. (Martens, 2006)

Pokud by se vítězství za každou cenu stalo jediným cílem trenéra vedlo by až k nekorektním postupům. Spíše, než samotné vítězství by mělo být cílem, aby sportovec nejen podal maximální výkon, ale aby i splňoval veškeré férové podmínky. Což není jistě jednoduché hlavně pak pro trenéry týmových sportů, aby se zde udržela u všech stejná rovnost. (Svoboda, 2007)

Poslední, čemu se chci věnovat v této podkapitole jsou osobní cíle trenéra. Tím je myšleno to, proč se trenér vlastně chce stát trenérem. Můžou to být různé motivy, ať už láska k danému sportu, zábava, předání svých zkušeností dalším lidem nebo někdo to může dělat i pro peníze. A právě osobním cílům někteří

trenéři nedávají důležitost. Hledí pouze na ty společensky přijatelné cíle a věří, že pouze ty jsou nesobeckou motivací. Ale pro vnitřní uspokojení trenéra je jisté důležité právě ty osobní cíle. (Martens, 2006)

2.2. Trenérské styly

Každý trenér má vlastní přístup ke svým svěřencům, a právě přístup nebo chování je jakýsi jeho styl vedení svěřeného sportovce, Kdy podle Martense tu máme tři styly a každý trenér se přiklání k jednomu z těchto stylů. Tyto styly jsou autoritativní, submisivní a kooperativní. (Martens, 2006)

Autoritativní styl aneb trenér diktátorem. Všechna rozhodnutí jsou na trenérovi, sportovec pouze poslouchá rozkazy. Tento styl je hlavně pro zkušené trenéry, kteří sportu rozumí a pravděpodobně pro ty, jejich cílem je hlavně úspěch. Při tomto přístupu může dojít ke ztrátě motivace, sportovec se snaží pro potěšení trenéra či proto aby se trenér na něj nerozzlobil a ztrácí tak vlastní motivaci, která by ho měla vést k lepším výkonům. Autoritativní přístup bude efektivní u nadanějších sportovců, kteří budou schopni plně plnit trenérovu rozkazy, zatímco u těch průměrných to spíše vyvolá otrávenost či samotný odchod od trenéra. (Martens, 2006)

Submisivní styl aneb trenér opatrovatelem. U tohoto přístupu můžeme říct, že je to takový opak předchozího trenérského stylu. Trenér dává úplné minimum příkazů, spíše jen je to už takový opatrovatel sportovce nežli trenér, a i to je do jisté míry sporné. S tímto stylem se spíše setkáme u nezkušených trenérů, kteří neumějí instruovat sportovce v jejich činnosti, trenérů, kteří jsou velice laxní či vůbec nevědí, jak sportovce vést a správně trénovat. (Martens 2006)

Kooperativní styl aneb trenér učitelem. Při tomto přístupu se trenér rozhoduje spolu se sportovcem a vytvářejí konečná rozhodnutí spolu. Čím lepší je sportovec tím více prostoru pro konečné rozhodování od trenéra dostane. I když by se mohlo zdát, že i zde trenér tak moc netrénuje své svěřence, než, že je jen

zlehka navádí opak je pravdou. Trenér zde spoléhá na rozhodnutí sportovců a jejich soustředění a zapojenost ke sportovní činnosti, avšak trénink neztrácí řád. Díky tomuto přístupu má trenér se svým svěřencem lepší komunikaci, důvěru a sám sportovec může být více motivovaný než oproti diktátorskému stylu. Trenér tohoto stylu musí mít velkou osobnost a vědět kdy rozhodnout on sám a kdy nechat své svěřence, musí umět obětovat případnou výhru v prospěch rozvoje sportovce. (Martens, 2006)

2.3. Normy etického chování trenéra

Mladší sportovci po vzoru těch starších by se měli naučit vhodnému etickému chování. Správné, rychlé a pravdivé rozhodnutí u vrcholových sportů je pro sportovce jistou zkouškou charakteru. Sportovci se tedy díky sportu mohou naučit základním etickým principům. (Martens, 2006)

Avšak sportovci nejsou jediný, kdo se musí řídit etickými normami. Martens, ve své knize úspěšný trenér, zmínil několik etických norem, kterými by se měl dobrý trenér řídit. Tady je pár příkladů:

- trenér si má uvědomovat, že má vliv na sportovce a jejich výchovu,
- měl by si zachovat důstojnost a měl by být tím nejlepším příkladem morálního a etického chování pro své sportovce,
- neměl by informace o soupeřích získávat nečistou cestou. Měl by umět pravidla soutěže a naučit to i své edukanty. (Martens, 2006)

Správnost chování také vymezuje etický kodex sportovního trenéra, který má sedm částí a vymezuje správné etické chování trenéra jak obecných, tak vůči dalším lidem spjatým se sportem. Sedm částí tohoto kodexu jsou:

- I. Obecné etické zásady
- II. Pravidla etického chování trenéra ve vztahu ke sportovci
- III. Pravidla etického chování trenéra ke svému zaměstnavateli
- IV. Pravidla etického chování trenéra ke svým kolegům

- V. Pravidla etického chování trenéra ve vztahu ke svému povolání a odbornosti
- VI. Pravidla etického chování trenéra ve vztahu k rozhodčím
- VI. Pravidla etického chování trenéra ve vztahu k soupeři (Haník, 2013)

Hned v úvodu tohoto kodexu jsme seznámeni, že etika se neomezuje pouze na dodržování psaných pravidel, ale také o duchovní orientaci, kterou rozumíme samotnou etiku. Tento kodex samozřejmě není závazný pro všechny trenéry, ale pouze pro trenéry, kteří spadají do unie profesionálních trenérů. Tito trenéři musí etický kodex trenéra podepsat a dodržovat. (Haník, 2013)

3. Trenér a sportovec

V minulé kapitole jsme si vysvětlili, jaké různé styly či přístupy může trenér ke svému svěřenci mít a samotné trenérové cíle, proč vlastně on chce být trenérem či normy, co by měl dodržovat. Teď se pojďme podívat na samotný vztah mezi trenérem a sportovci, ať už správnou komunikaci či jak správně motivovat své svěřence a jak dobrý vztah sportovce s trenérem má vlastně vliv na sportovce.

3.1. Komunikace trenéra se sportovcem

„V profesní situaci jsme tedy vždy určováni druhými, také v oblasti morálky“ (Henriksen & Vetlesen, 2000 s. 201) I když zaměstnavatel zadá pravidla a povinnosti, to není celé. Nad sportovci má trenér i odpovědnost, která je neoddělitelná od důvěry, kterou mu sportovci dávají, ať už v tom, že je dobře povede, či ve svěřování s případnými problémy. (Henriksen & Vetlesen, 2000)

Právě důvěra je velice důležitá mezi trenérem a sportovci, aby mezi nimi nebyla bariéra a zvládli spolu dobře komunikovat, ať už o postupu v trénincích, motivaci či případných zraněních nebo jiných zdravotních problémech, které mohou při sportovní činnosti získat.

Martens tvrdí, že ti nejvíce úspěšní trenéři jsou právě ti, kteří jsou přeborníci v komunikaci. Trenér musí být schopen dát pokyn tak, aby mu všichni jeho svěřenci přesně rozuměli. Samozřejmě tu nejde jen o rozdávání pokynů, ale také o přijímání reakcí od sportovců na dané příkazy. Trenér také nekomunikuje pouze verbální formou, ale do značné míry i tou neverbální. Jsou to tedy jeho gesta, výrazy a jistě i další formy neverbální komunikace, kterými může svým sportovcům dát najevo své emoce. Verbální komunikace je jistě daleko lépe ovladatelná než ta neverbální, přesto se odhaduje, že až sedmdesát procent komunikace tvoří právě složka neverbální. (Martens, 2006)

Komunikace mezi trenérem a sportovcem má i několik kroků, začíná, kdy trenér má myšlenku nebo nápad, kterou zpracuje a pokusí se ji, co nejlépe

formulovat, aby byla co nejsrozumitelnější. Zprávu následně sděluje svému svěřenci, a to nejčastěji verbálně, ale může dojít i k neverbálnímu předání zprávy. Sportovec po obdržení zprávy, ji nějak pochopí a poté podle ní dále jedná. Ne vždy, ale sportovec jedná, tak jak si přál trenér. Chyba může nastat, jak na trenérově straně, tak na straně sportovce. Důvody, proč zpráva nebyla správně interpretována může být sportovcova nesoustředěnost, nebo nepochopení trenéra. Na trenérově straně to může být chybným vyjádřením, nedostatečnými komunikačními schopnostmi, ale i zadáním příkazu ve špatné situaci. (Martens, 2006)

Dále si tu propojíme trenérský styl z minulé kapitoly s komunikací. V autoritativním stylu se setkáváme se značně agresivní komunikací trenéra se sportovci. U těchto trenérů převažuje ve velkém měřítku mluvení nad posloucháním. Tito trenéři se nebojí použít vulgarismy, zvyšování hlasu, aby hlavně oni byly slyšet a pokud dojde k neúspěchu trestají za něj. Tento komunikační styl se dříve v trenérské profesi převládal, ale jeho efektivita je pouze krátkodobá. Sportovci pod takovým trenérem dlouho nevydrží. Nebudou chtít poslouchat nadávky a nevhodná slova či gesta trenéra, motivace či zalíbení ke sportu může klesat a na sportovci takové jednání může zanechat šrámy na duši. (Martens, 2006)

Submisivní styl komunikace využívá jen malá hrstka trenérů, jde o styl, kdy sportovci mají převahu v komunikaci a trenéři jen zřídka říkají svůj názor, a dokonce jsou schopni schválit něco s čím i oni sami osobně nesouhlasí. Tito trenéři mají malou sebedůvěru, udělají vše jen aby se vyhnuli konfliktu. Vyjadřují se spíše tišším hlasem a vyhýbají se očnímu kontaktu. (Martens, 2006)

Trenéři s kooperativním stylem komunikace mluví hlasitě, ale nepotřebují křičet, aby si podtrhli svou pozici jako trenér s autoritativním stylem komunikace. Snaží se komunikovat pozitivně, a tak aby sportovce povzbudili. Výkon zlepšuje jen pozitivním přístupem, a hlavně se snaží o vzájemný respekt se svými svěřenci.

Nezapomínají sportovcům naslouchat a dávat jim prostor ke komunikaci. (Martens, 2006)

3.2. Motivace sportovce

Už dříve jsem ve své práci mluvila o tom, jak motivaci sportovce může trenér ovlivnit, ale pojdme se na to podívat více do hloubky. Motivace je vysoce důležitá pro sportovce, aby nejen měl dobré výsledky, ale aby vydržel při sportu samém.

Za každým úspěchem či vítězstvím, se sportovec ve většině případů stává více motivovaný, ale pouhé sportovcovi úspěchy nestačí. Trénink pro většinu sportovců je velice náročný a je při něm velice snadné ztratit motivaci, pokud je sportovec motivovaný pouze úspěchem. Takže první možnost, kdy trenér dostane sportovce motivovat, je i třeba pochvalou za splnění jeho příkazu či požadavku. Přeci pro každého je dobré si poslechnout, jak dobře se jim něco povedlo či jak dobří i oni sami jsou. Bohužel ne vždy se daří a někdy sportovec neuspěje. To samozřejmě může způsobit sportovcovi strach z dalšího neúspěchu, a to snižuje sportovcův dobrý výkon. (Tod, Thatcher, Rahman, 2012, Slepíčka, Hošek, Háltová 2009)

Důležité je, aby trenéři sportovce správně motivovali je i zjištění, zda se sportovec orientuje na úspěch či na zlepšení sebe samého a podle toho vytvořit správné motivační prostředí či přizpůsobit motivační styl. Také by se měli vyvarovat srovnávání sportovců mezi sebou a zpětnou vazbu brát od jedinců, a ne od celku, protože každý sportovec to může mít jinak a situace mu nemusí vyhovovat, zatímco ostatním ano. (Tod, Thatcher, Rahman, 2012)

Jak jsem již zmiňovala sportovcův neúspěch může přinášet strach. Krom strachu ale také může nastat situace falešného úsilí, kdy sportovec úsilí pouze předstírá a do svého výkonu nedává vše. Toto sportovci provozují, aby se chránili s myšlenkou, že pokud by do toho dali vše a stále by to bylo málo, nebyly by pro

jejich sport určení. Tito sportovci se ani pak nesnaží o trenérovo uznání, které může přinášet motivaci a tím jsou ještě méně sebevědomí. Trenér by teda měl vytvořit situace, kde se může takový sportovec stát úspěšným a znovu se mu vrátit jeho ztracené sebevědomí. Trenér může samozřejmě, alespoň z části takové situaci zamezit, a to nedávat nespílitelné cíle a nároky na sportovce. (Martens, 2006)

Aby trenér tedy správně motivoval své svěřence je nejlepší přistupovat již zmíněným kooperativním stylem. Sportovci a trenér jsou na stejné úrovni, správně komunikují a také dělat vše pro jejich duševní a psychické zdraví. Dále je dobré naučit sportovce, že vítězství není vše, ale důležité je splnění svých cílů. Sportovci by měli překonávat sami sebe a zlepšovat se v jejich sportovní činnosti, a ne překonávat ostatní. Pokud sportovní činnost je prováděná v týmu, je dobré mít cíle jak pro celý tým, tak pro sportovce jako jednice, kdy hlavním cílem sportovce by mělo být dát do svého výkonu to nejlepší ze sebe za podmínek, že mu to ale neudělá ujmu na jeho fyzickém či psychickém zdraví. (Martens, 2006)

Všeho moc škodí, a tak tomu je i u motivace. Trenér chce motivovat své sportovce, ale musí si dát pozor, aby je zase nepřemotivoval. Pokud není motivace optimální sportovec nikdy nepodá nejlepší výkon. Pokud je motivace malá, sportovec nemá tolik potřebu uspět, pokud je na druhou stranu až moc velká sportovec může být rozrušený a úzkostlivý z obav, že to nezvládne nebo neuspěje. Pro každý sport je jiná míra motivace, někdy stačí jen trochu vybuzení, jindy je potřeba stimulovat více. (Martens, 2006)

3.3. Přístup trenéra k dospělým sportovcům

V podkapitole trenérské styly jsme se bavili o třech přístupech ke sportovcům. Samozřejmě každý styl bude pro jinou věkovou hranici. Submisivní styl, tedy styl, kdy trenér jen laxně dohlíží na sportovce je styl, který by mohl vyhovovat malým dětem, kdy trenér prakticky jen dohlíží s minimálními rozkazy ke svému svěřenci. (Martens, 2006)

Autoritářský styl by mohl vyhovovat jak nadaným mladistvým, tak dospělým. Přesto se spíše bude vyskytovat u mladistvých, kdy trenér má právě tu autoritu staršího a zkušenějšího a očekává přesné plnění jeho příkazů.

Kooperativní styl se opět může vyskytovat jak u mladistvých, tak u dospělých, ale zde se spíše setkáme s těmi dospělými svěřenci, přeci jen je to přístup, kde se trenér rozhoduje spolu se svými svěřenci. Kdy se od sportovců očekává, že budou ukázněni a soustředění. Rozhodně, ale nemůžeme říct, že dospělí sportovci dostávají rozdílné přístupy než mladiství. Rozhodně to nemůžeme úplně generalizovat, protože každý sportovec je rozdílný. (Martens, 2006)

Například u tance je pro trenéra důležitá správná komunikace a dovednosti tance. Sportovce netrénuje pouze pokyny, ale sám jim musí ukazovat daný pohyb, kdy se zde počítá, že u dospělých budou sestavy těžší než u dětí a zároveň trenér musí více dbát na synchronizaci týmu.

3.4. Řešení konfliktů

Konfliktům se trenér nikdy nevyhne, ať už se svými svěřenci, s dalšími lidmi, se kterými se v roli trenéra setká či i mezi sportovci navzájem. Snad veškeré konflikty jsou brány v tom negativním světle, ale trenéři se musí naučit konstruktivně řešit problém, jinak jim hrozí ztráta vlivu na sportovce. Konflikt je velice emoční situace, ale trenér by neměl nechat své emoce zastínit, jeho rozhodování. Kdyby svému svěřenci v návalu emocí řekl zraňující či urážlivá slova, mohl by si tím zničit, a to dokonce i nenávratně, vztah se sportovcem. Proto se trenér musí rozhodnout, jak danou situaci řešit a na to mají vliv dva faktory, a to důležitost osobních cílů trenéra a důležitost udržení dobrých vztahů se sportovci. (Martens, 2006, Svoboda, 2007)

Martens píše o pěti konfliktních situacích, které přirovnává k následujícím zvířatům: želvy, žraloci, medvídci, lišky a sovy. Pro želvy nejsou důležité osobní

cíle, ale ani vztahy s ostatními, nejraději se jen vyhýbají konfliktům. Pokud želva uslyší narážku na její osobu, nevšímá si jí a ignoruje ji. Pokud se dostane do konfliktu nevidí naději v řešení konfliktu a cítí se bezmocně. Pro žraloky jsou vysoce postavené osobní cíle a vztahy jsou někde na nižších příčkách důležitosti. Žraloci berou konflikt jako bojiště, kde vyhrává pouze jeden, takže reagují útokem a zastrahováním druhých. Přístup žraloka není zrovna tím, kterému by sportovci chtěli být svědkem a trenér jim dává špatný příklad chování. Medvídci jsou takový opak žraloků, vztahy s ostatními lidmi jsou pro ně prioritou a jejich osobní cíle moc neřeší. Chtějí být v kolektivu oblíbení a přizpůsobují se ostatním jen aby konflikty nevznikali, protože i přes jejich případné vyřešení jim přijde, že jakýkoliv konflikt naruší vzájemné vztahy. Lišky se snaží o kompromis aneb obě strany získají i ztratí. Rády se vzdají části svých cílů, pokud ovšem i druhá osoba tak učiní, protože jak osobní cíle, tak vztahy s druhými pro lišky mají stejnou hodnotu. A poslední tu máme sovy. I ty mají jak osobní cíle, tak vztahy na stejném místě, ale také obě na vysokém místě. Sovy se tedy snaží najít řešení, aby neutrpěl jak vztah obou stran, tak cíle obou stran, a proto jejich vztah vzájemně upevňuje. (Martens, 2006)

Pokud tedy konflikt někdy nastane, je důležitá správná konfrontace. Trenér by konfrontaci měl vždy provádět v soukromí bez diváků, srozumitelně popsat jeho problém a vyslechnout si i druhou stranu, tak aby mohla proběhnout oboustranná diskuze a ne jednostranná. Trenér by neměl emočně jít do konfrontace, ale uklidněný a připraven pochopit i druhou stranu. Koncem konfliktu by měla být domluva a vzájemný respekt obou stran k vyjádření toho druhého. (Martens, 2006)

4. Empirická část

4.1. Cíl výzkumu

Za cíl výzkumu jsem si zvolila popsat, co plnoletí sportovci v oblasti tance považují za neetické chování u svého trenéra.

4.2. Popis výzkumného souboru a sběru dat

Výzkum proběhl v měsíci březnu 2022 od sedmnáctého dne do dvacátého čtvrtého dne, pomocí dotazníkového šetření v kvantitativní metodě. Dotazníky jsem rozeslala online formou na různé sociální platformy do různých tanečních skupin. Dotazník tvořilo jedenáct otázek, z toho čtyři uzavřené otázky, jedna polootevřená otázka a šest otevřených otázek. Dotazník byl anonymní, pro sportovcův komfort při sdělování citlivých osobních informací ve vztahu s jejich současným či minulým trenérem. Vyplněný dotazník jsem dostala od 50 sportovců.

Pro tento výzkum použijeme účelový výběr, kde díky dotazníku a jeho první, druhé a třetí otázce vyfiltrujeme z respondentů jen ty, kteří jsou či byli sportovci, mají zkušenosti se sportovními trenéry, jsou starší osmnácti let a jejich sportovní činnost je tanec.

4.3. Výzkumná otázka

Výzkumná otázka:

Co plnoletí sportovci považují za neetické chování svého sportovního trenéra?

Vztahující se podotázky:

Jaké chování dospělí sportovci u svého trenéra očekávají?

Mají dospělí sportovci zkušenosti s neetickým zacházením trenéra?

Měl trenér, co dočinění s ukončením sportovní činnosti sportovce? (U sportovců, co skončili se svou sportovní činností)

4.4. Hypotézy

Moje hypotézy vychází z mých osobních zkušeností, zkušeností mých známých a výzkumných otázek.

Hlavní hypotéza:

Předpokládáme, že sportovci za neetické chování považují, takové chování, které je v rozporu s etickým kodexem sportovních trenérů.

Dílčí hypotézy:

Předpokládáme, že sportovci od svého trenéra očekávají takové chování, které bude vstřícné, upřímné a poučující.

Předpokládáme, že u sportovců, kteří se sportem skončili, tak k jejich ukončení přispěl hlavně jejich bývalý trenér.

Předpokládáme, že u většiny sportovců, co se setkali s etickým problémem u svého sportovního trenéra, problém neřešili.

Předpokládáme, že většina sportovců se nesešla s neetickým zacházením trenéra.

4.5. Operacionalizace

Pojmy z hypotéz a výzkumných otázek dále operacionalizujeme. Pojmem „sportovec“ myslíme osobu, která se věnuje sportovní činnosti, ať už rekreačně či vrcholově. Slovem „trenér“ myslíme osobu, která vede sportovce a pomáhá zlepšit jeho sportovní schopnosti. „Etické chování“ operacionalizujeme jako chování takové, které není v rozporu s všeobecně přijímanými pravidly chování. Slovem „většina“ myslíme hodnotu, která je minimálně větší než polovina.

4.6. Předvýzkum

Předvýzkum jsem osobně prováděla s pěti respondenty nad otázky z dotazníku a na jejich připomínky pak takto upravila dotazník.

K otázce číslo jedna jsem doplnila poznámku „Osobními zkušenostmi je myšleno, že jste byli nebo stále jste pod vedením trenéra ve vaší sportovní činnosti“ aby bylo jasné, co je osobními zkušenostmi s trenérem myšleno.

U šesté otázky, kdy z původní otázky „Byl trenér důvodem pro skončení se sportem?“ (pro ty, co se sportem skončily) jsem ji změnila na „Pokud jste někdy se sportem přestali, jaký byl váš důvod?“ s možnostmi na výběr, kdy jedna z možností je trenér. Otázka byla změněna, aby nebyla tolik sugestivní.

U deváté otázky „Jak jste tento problém řešili?“ na „Pokud jste tento problém řešili, uveďte jak.“. Otázka takto nezní, že předpokládám, že se problém s neetickým chováním trenéra nějak řešil.

4.7. Dotazník a jeho výsledky

Jak jsem již výše zmínila na dotazník mi odpovědělo padesát sportovců, kteří se v minulosti účastnili sportovní činnosti tanec.

Do úvodu dotazníku jsem poznamenala, že je dotazník zcela anonymní, respondenti by měli být pouze sportovci, kteří mají osobní zkušenost s trenérem, být plnoletí a účastnili se sportovní činnosti tanec. Pro případné dotazy k dotazníku, jsem uvedla svůj e-mail. Žádný z respondentů tuto možnost, ale nevyužil.

Položka číslo 1: Máte osobní zkušenosti se sportovním trenérem?

Doplňující text: Osobními zkušenostmi je myšleno, že jste byli nebo stále jste pod vedením trenéra ve vaší sportovní činnosti

Tuto otázku jsem zvolila, abych se ujistila, že všichni respondenti měli v minulosti nebo do teď mají zkušenosti se sportovním trenérem. Otázka byla

uzavřená na odpovědi ano nebo ne. Všech padesát respondentů (100 %), zvolilo možnost ano.

Položka číslo 2: Jste plnoletí?

Tato otázka byla též filtrovací, abych měla jistotu, že všichni respondenti jsou ve věku osmnácti let a výš. Otázka byla uzavřena s možnostmi ano a ne. I zde všech padesát respondentů (100 %) dalo možnost ano.

Položka číslo 3: Jakému sportu se věnujete/věnovali?

Toto byla poslední filtrační otázkou a tentokrát se jednalo o otevřenou otázku. Čtyřicet šest respondentů (92 %) napsalo „tanec“, někteří z tohoto počtu uvedli i další sporty, které v minulosti či současnosti dělají. Mezi tyto sporty patřilo například plavání, jízda na koni, gymnastika nebo fitness cvičení. To však pro tento výzkum není dále podstatné a více se tím nebudeme zabývat. Čtyři lidé (8 %) uvedli odpověď aerobik, což také můžeme považovat za druh tance, proto i tyto odpovědi budu počítat.

Položka číslo 4: Stále se výše uvedenému sportu věnujete?

Tato otázka byla uzavřená na odpovědi ano nebo ne. Třicet respondentů z padesáti (60 %) uvedlo, že se stále sportu věnují. Dvacet respondentů (40 %) zvolilo možnost ne.

Položka číslo 5: Jak dlouho, se již výše uvedenému sportu věnujete či jste se v minulosti věnovali?

Zde jsem nechala otevřenou otázku a toto znění zvolila pro představu jak dlouhodobé zkušenosti s trenérem a vlastně i samotným tancem respondenti mají. Odpovědi byly následovné: Pět respondentů (10 %) uvedlo, že se tancem zabývá či zabývalo pouhý jeden rok. Tři sportovci (6 %) napsali tři roky. Devět respondentů (18 %) uvedlo pět let. Největší počet respondentů, jedenáct (22 %) uvedlo šest let. Sedm sportovců (14 %) napsalo sedm let. Dva respondenti (4 %)

zodpovědělo devíti lety. Další tři sportovci (6 %) uvedlo deset let. Jeden respondent (2 %) uvedl dvanáct let. Další čtyři respondenti (8 %) napsali čtrnáct let. Dva tanečníci (4 %) napsali patnáct let. Jeden respondent (2 %) uvedl dvacet jedna let. Další jeden respondent (2 %) má pravděpodobně, z respondentů tohoto dotazníku, nejdelší zkušenosti, a to dvacet tři let. Poslední účastník (2 %) uvedl od školky a vzhledem k anonymitě tedy nemůžu určit přesnou dobu strávenou u sportu.

Položka číslo 6: Pokud jste se sportem přestali, jaký byl váš důvod?

Poznámka k otázce: Jako odpověď je možné zaškrtnout více možností.

Tato otázka byla polootevřená. Možnosti byly následovné:

- ztráta zájmu vůči danému sportu,
- váš fyzický stav/zdraví,
- vaše časová flexibilita,
- trenér (jeho osobnost, přístup, schopnost vedení, ...)
- finance
- jiné...

Nejvíce volenou položkou byla ztráta zájmu vůči danému sportu. Tuto možnost zvolilo dvanáct respondentů. Možnost fyzický stav/zdraví volilo z dvaceti respondentů devět. Osm sportovců zvolilo možnost časová flexibilita a devět respondentů uvedlo možnost trenér. Čtyři respondenti uvedli finance a tři další uvedli jiné. I když u možnosti jiné, měli příležitost napsat, co byl ten jiný důvod, nikdo z třech respondentů, to však neučinil.

Položka číslo 7: Přišlo vám, že se trenér vždy choval eticky správně?

U této otázky se opět nachází pouze možnosti ano a ne. A překvapivě byly možnosti dost vyvážené. Možnost ano zvolilo dvacet sedm respondentů (54 %) a možnost ne uvedlo dvacet tři respondentů (46 %).

Položka číslo 8: Pokud jste při předchozí otázce uvedli ne, co přesně vám přišlo neetické?

Zde jsem nechala otevřenou otázku pro respondenty na vypsání, pokud si vůbec přáli tuto odpověď uvádět. Jde o citlivější téma.

Třináct z dvaceti tří respondentů mi poskytlo jejich osobní zkušenosti, co jim přišlo neetické:

1. „Vybíral si oblíbence, k těm se choval lépe. K lidem, kterým to nešlo, se choval zle a zesměšňoval je před ostatními.“

2. „Zneužívání.“

3. „V tanci jsme často měli části, kde jsme se mely chovat co nejvíce žensky. Myslím, že to šlo říct, ale jinak než „Budeš drahá „kurva“, ne žádná laciná „štětka“ zvláště, když nám bylo kolem dvanácti. Takové poznámky byly časté a je mi jasné, že to trenér myslel spíš jako srandu a tak. Ale i tak mi to teď s ohlédnutím nazpět nepřipadá v pořádku.“

4. „Upřednostňování členů nehledě na schopnosti a zkušenosti.“

5. „Trenéři mě často šikanovali kvůli mému vzhledu a váze (v té době mi bylo kolem desíti) a kvůli těmto důvodům mi často nedávali stejné možnosti, jak ostatním.“

6. „Shazování spolutanečnicku a trenérovo vyjadřování.“

7. „Přístup, způsob a samotné vyjadřování trenéra.“

8. „Ponižování tanečnic.“

9. „Kontrola toho, co jsem jedla na soustředění, kvůli zranění jsem nemohla pořádně trénovat, a proto mi byly zakázány večere. Že jsem to prý jedla ostatním holkám, které si to zasloužily víc, nevhodné komentáře při tanci – občasné narážky na neprofesionální vztah mezi tanečníkem a trenérem.“

10. „Chování, vulgarity, extrémní přísnost, bodyshaming.“

11. „Chování při latinskoamerických tancích. Když jsem si přinesla na trénink cvičební šátek z břišních tanců abych lépe ovládala své boky, pomluvil mne u rodičů mladších dětí, co si to dovoluju tam nosit a ten rodič mi to přišel říci. Plus mi vždy dali na zaučení kluka, který neuměl tančit a byl poleno. Nikdy mi tak nedali šanci stát se tanečnickem na vyšší úrovni, protože jsem se "zadrbala" s těmi kluky. Pomlouvali mne před cizími rodiči, ale nic mi do očí neřekly.“

12. „Hledělo se na lidi, kteří mají více peněz a voní jako růže i po svou hodinovém tréninku.“

13. „Řvaní trenérky, jak moc neschopné jsme, i v případě, že jsme byly u nového kroku, který z nás většina viděla poprvé.“

Položka číslo 9: Pokud jste tento problém řešili, uveďte jak.

Tato položka je opět otevřená odpověď. Z dvaceti tří respondentů, kteří se setkali s trenérovým neetickým chováním to pouze šest řešilo.

Toto jsou způsoby, jakým to respondenti řešili:

1. „Našel jsem si nového trenéra.“

2. „Nejdříve stížnost poté odchod.“

3. „Odešla jsem a přestala se věnovat tanci, poté jsem přešla na fitness a dnes pokračuji ve fitness a i tanci.“

4. „Policie“

5. „Přestala jsem chodit do taneční skupiny pod vedením trenéra a začala se věnovat tanci sólo.“

6. „Odešla jsem.“

Ostatní uvedli, že to neřešili. Tři respondenti dokonce dodali i důvod, proč to neřešili:

1. „Nijak, neměla jsem odvalu jim odporovat, když byly moje vedoucí.“
2. „Neřekla sem o tom včas, tak se to potom neřešilo.“
3. „Neřešila jsem to, jelikož jsme vyhrávaly.“

Položka číslo 10: Pokud se váš trenér vždy choval eticky správně, uveďte, co byste považovali, za neetické chování.

Zde jsem nechala prostor pro respondenty, kteří u sedmé otázky odpověděli ano, aby oni vyjádřili, co by považovali za neetické chování. Otázka opět nebyla povinná a z dvaceti sedmi respondentů odpovědělo dvacet čtyři a toto jsou jejich odpovědi:

1. „Nepodporující a vulgární chování od trenéra.“
2. „Dělat rozdíly mezi ostatními a celková ignorace trenéra.“
3. „Přehnaný nátlak, sexismus, ponižování, ...“
4. „Rozdílný přístup k ostatním.“ (V podobném znění odpovídalo dalších šest respondentů)
5. „Sexuální narážky či obtěžování, osahávání.“ (V podobném znění takto odpovídalo dalších devět respondentů)
6. „Shazování sportovců.“
7. „Sprostá slova, vyřizování jiných věci během tréninku bez omluvy.“
8. „Srážet člověka, porovnávat ho s druhými, dávat mu zbytečné úkony atd.“
9. „Šikana, zesměšňování ostatních, ...“
10. „Zesměšňování, nemístné poznámky a nemístné vtípky.“

Položka číslo 11: Jaké chování vy sami očekáváte od svého trenéra?

Poslední otázku jsem dala pro všechny, a to v podobě otevřené otázky. Zde jsou veškeré odpovědi od respondentů:

1. „Pozitivní motivaci k tanci a respekt.“
2. „Vůdcovství, schopen naučit nové dovednosti a pomáhat ve zlepšení se.“
3. „Vstřícné, povzbuzující, chápavé (ne vždy se povede co má), dominantní (má více zkušeností, a to musí prosadit).“
4. „Vstřícné.“
5. „Profesionální.“ (S podobným zněním odpovědělo dalších šest respondentů.)
6. „Spravedlivé, klidné, uvážené, schopen vyřešit šikanu a zabránit jí. Profesionální vystupování, ale přitom přátelské, aby mezi vámi byl respekt, ale ne odstup. Musíte mu důvěřovat.“
7. „Slušnost, úctu, podporu, popřípadě pozitivní energii.“
8. „Tak, aby mě nebo ostatním nezpůsobil nenávisť k tanci.“
9. „Přísnost a zároveň opora. Vyváženost a umění komunikovat.“
10. „Aby měl alespoň trochu respekt ke svým žákům.“
11. „Profesionální, kdy se bude věnovat tomu čemu má, a ne jiným věcem.“
12. „Nepodrážel sebevědomí.“
13. „Já čekám respekt, ale aby taky mě něco naučil.“
14. „Profesionalitu, jasné vysvětlování/instrukce, motivaci a aby 'šel příkladem'“

15. „Přísný, ale ne, nelidsky. Ví, jaký přístup je pro mě dobrý a efektivní, že nechodím domu s brekem ani se špatnými výsledky.“

16. „Poradí, když je třeba poradit, stará se o svůj team, není na ně hrubý, motivuje team.“

17. „Empaticky, přesný, chápující, říct ne ve správnou chvíli.“

18. „Aby něco naučil taky.“

19. „Pochopení a pohled z různých typů pohledu, trpělivost.“

20. „Podporu, ochotu, pozitivitu, ohleduplnost, respekt.“

21. „S pozitivní motivací, i když nevyhrajeme svět se přece nezboří.“

22. „Neměl by nadržovat jen pár lidem či jedinci, ale věnovat se celé skupině. A když se někdo učí pomaleji, měl by na to brát zřetel.“

23. „Nedělat rozdíly, být vždy fér, nezesměšňovat, dodržet své slovo, naslouchat.“

24. „Motivace, zdravý postoj ke zdraví (psychické, fyzické), aby měl autoritu, uměl zachovat pořádek, věnoval se svým svěřencům.“

25. „Nemít narážky na holky nebo kluky s pár kilo navíc.“

26. „Byl schopný, tolerantní a měl trpělivost.“

27. „Motivoval.“ (S podobným zněním odpověděli další dva respondenti.)

28. „Konstruktivní kritika a férové chování.“

29. „Férový přístup.“ (S podobným zněním odpovědělo dalších šest respondentů.)

30. „Férovost, podporu, vedení, zodpovědnost, důvěru.“

31. „Etické chování.“

32. „Zajímá se o to, co já potřebuji v danou chvíli.“

33. „Pomůže mi dosáhnout mého cíle.“ (S podobným zněním odpověděli další tři respondenti.)

4.8. Diskuse

Mou výzkumnou otázkou bylo: **„Co plnoletí sportovci považují za neetické chování svého sportovního trenéra?“**. Ať už to bylo, že se s tím sportovci sami setkali, či jen to považují za neetické, tak je to vulgární chování trenéra, sexuální narážky či násilí, zesměšňování či emoční shazování sportovců nebo samotná šikana jeho svěřenců.

Jednou ze vztahujících se podotázek bylo: **„Jaké chování dospělí sportovci u svého trenéra očekávají?“**. Na tuto otázku jsem dostala odpověď od všech padesáti zúčastněných respondentů na dotazník. Souhrnem odpovědí na tuto otázku by bylo, takové chování, které je vstřícné, s respektem, motivací, profesionalitou, spravedlivé a empatické. Tedy taková osoba, aby mu jeho edukanti byly schopni důvěřovat, že s nimi bude dobře zacházeno a zároveň se budou dále rozvíjet v dané oblasti sportu.

Druhou vztahující se podotázkou je: **„Mají dospělí sportovci zkušenosti s neetickým zacházením trenéra?“**. Na tuto otázku jsme dostali také odpověď díky otázce číslo sedm. Překvapivě skoro polovina se s neetickým chováním v minulosti či do dnes setkává, a to až čtyřicet šest procent respondentů tohoto dotazníku.

Poslední vztahující se otázkou bylo: **„Měl trenér, co dočinění s ukončením sportovní činnosti sportovce?“**. Zde odpovídalo dvacet respondentů z padesáti, zbylých třicet, se sportem pro zatím neskončili. Devět zúčastněných respondentů zvolilo, že trenér byl důvodem jejich skončení. Nejvíce respondentů (dvanáct z dvaceti) zaškrtnulo, že důvodem byla ztráta zájmu k danému sportu. Tato otázka byla vytvořená tak, že respondent mohl zvolit více odpovědí, takže se jen můžeme

domnívat, zda těchto devět sportovců, kteří skončili s tancem, protože jim trenér sport znepríjemnil nebo je opravdu omrzel.

V hlavní hypotéze jsem předpokládala, že sportovci za neetické chování považují, takové chování, které je v rozporu s etickým kodexem sportovních trenérů. Toto tvrzení můžeme potvrdit. To, co respondenti v dotazníku uváděli jako neetické chování bylo v rozporu s etickým kodexem trenéra.

V První dílčí hypotéze jsem předpokládala, že sportovci od svého trenéra očekávají takové chování, které bude vstřícné, upřímné a poučující. Tuto hypotézu můžeme také potvrdit. K těmto vlastnostem sice respondenti uvedli i další, co očekávají od trenéra, ale tyto chování jsme tam také mohli vidět.

V druhé dílčí hypotéze předpokládáme, že u sportovců, kteří se sportem skončili, tak k jejich ukončení přispěl hlavně jejich bývalý trenér. Tuto hypotézu musíme vyvrátit. Z dvaceti respondentů, kteří skončili s tancem, tak devět respondentů, zvolili možnost trenér, což je méně jak polovina z uvedených respondentů.

V třetí dílčí hypotéze předpokládáme, že u většiny sportovců, co se setkali s etickým problémem u svého sportovního trenéra, problém neřešili. Tuto hypotézu jistě můžeme potvrdit, protože pouze šest respondentů z dvaceti tří respondentů (26,1 %), kteří se kdy setkali s neetickým jednáním to řešili. Ti kteří uváděli důvod, napsali, že důvodem byl strach nebo až pozdní ohlášení.

V poslední dílčí hypotéze jsem předpokládala, že většina sportovců se nesetkala s neetickým zacházením trenéra. Poslední hypotézu můžeme taky potvrdit. Z padesáti respondentů se nesetkalo s neetickým chováním dvacet sedm respondentů (54 %). Bohužel, je toto číslo až nebezpečně blízko polovině, ale přeci jen je nad polovinou.

Závěr

Cílem mé práce bylo popsat, co plnoletí sportovci považují za neetické chování u svého trenéra. To jsem i v praktické části popsala, společně s tím, co někteří sportovci zabývající se tancem očekávají od svého trenéra. Taky jsem popsala neetické chování trenéra s kterým se někteří sportovci setkávají nebo se v minulosti setkali.

Teoretickou část jsem rozdělila na tři kapitoly. V první kapitole jsem se snažila vymezit etiku, morálku, mravnost, dobro a zlo. V druhé kapitole jsem mluvila o trenérovi. Jaké by měl mít cíle, ať už profesní nebo osobní. Jaké jsou styly trenérství a jaký je etický kodex pro trenéry. V poslední teoretické kapitole jsem psala o trenérovi a sportovci. Přesněji o tom, jak by měl trenér správně komunikovat se sportovci, motivovat je, řešit případné konflikty a jak přistupovat k dospělým sportovcům.

Pokud bych něco změnila nebo udělala lépe, tak v dotazníku u otázky číslo pět, ve znění „Jak dlouho, se již výše uvedenému sportu věnujete či jste se v minulosti věnovali?“, bych nenechala otevřenou otázku, ale uzavřenou s různými letými skupinami, pravděpodobně ve skupinách jeden rok až pět let, šest let až deset let a poslední skupinou jedenáct a více. Mělo by to stejný efekt zjištění, přeci to bylo jen pro představu o jak dlouhodobé zkušenosti se jedná, a myslím si, že pro respondenti je příjemnější jen kliknout na jednu ze skupin než cokoli psát.

Je jasné, že výzkum nemůže být zobecněný na všechny tanečnický, co jsou pod trenérem či dokonce všechny sportovce, kteří trénují pod trenérem z důvodu malého množství vzorku. Ovšem můžeme konstatovat, že se stále někteří sportovci setkávají s neetickým chování trenéra vůči jeho svěřencům.

Literatura

- Anzenbacher, A. (1994) *Úvod do etiky*. Praha: ZVON.
- Brázda, R. (1998) *Úvod do srovnávací etiky*. Praha: KLP.
- Brázda, R. (2002) *Srovnávací etika*. Praha: KLP.
- Fiala, B. (2005) *Podnikatelská etika*. Olomouc: Univerzita Palackého
- Haník, Z. (2013). Česká trenérská akademie [online]. *Etický kodex sportovního trenéra* [cit. 2022-03-02]. Dostupné z webu WWW: <<https://www.olympijskytym.cz/upload/files/80oafajpai-Eticky-kodex-trenera-UPT-V2.pdf>>.
- Henriksen, J., & Vetlesen A. (2000) *Blízké a vzdálené*. Brno: Nakladatelství Albert
- Hodovský, I. (1992) *Úvod do etiky*. Olomouc: Univerzita Palackého.
- Huber, W. (2016) *Etika základní otázky života*. Praha: Vyšehrad
- Martens, R. (2006) *Úspěšný trenér*. Praha: Grada Publishing.
- Příkaský, J. (2000) *Učebnice základů etiky*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství s.r.o.
- Slepička, P., Hošek, V., & Háltová B. (2009) *Psychologie sportu*. Praha: Karolinum
- Spaemann, R. (1995) *Základní mravnostní pojmy a postoje*. Praha: Nakladatelství Svoboda
- Svoboda, B. (2007) *Pedagogika sportu*. Praha: Karolinum.
- Thompson, M. (2004) *Přehled etiky*. Praha: Portál.
- Tod, D., Thatcher, J., & Rahman, R. (2012) *Psychologie sportu*. Praha: Grada

Trojan, J. (2012) *Etické vztahy v ekonomice*. Praha: OIKOYMENH

Přílohy

1. Etický kodex trenéra

ÚVOD

1. Etické uvědomění je nutnou součástí odborné praxe sportovního trenéra mužského i ženského pohlaví (dále jen trenér). Schopnost a oddanost etickému jednání je základním aspektem kvality práce se sportovci.

2. Etika se neomezuje jen na dodržování psaných pravidel. Obsah pojmu etika zahrnuje rovněž správné postoje mezi sportovci, trenéry, realizačními týmy, rozhodčími, diváky a novináři.

3. Etikou rozumíme také duchovní orientaci, která je základem pro chování každého člověka, trenéra nevyjímaje.

4. Etické jednání vychází mj. ze schopnosti vcítit se do pozice druhého a podle toho také jednat.

5. Etický kodex sportovního trenéra je dokumentem, který je závazný pro členy Unie profesionálních trenérů (dále UPT) a podpis pod jeho obsahem je jednou z podmínek vstupu do UPT. Členové UPT svým podpisem dávají najevo své ztotožnění se s obsahem etického kodexu sportovního trenéra.

I. OBECNÉ ETICKÉ ZÁSADY

1. Trenér respektuje jedinečnost každého sportovce bez ohledu na jeho původ, etnickou příslušnost, rasu či barvu pleti, mateřský jazyk, věk, zdravotní stav, sexuální orientaci, ekonomickou situaci, náboženské a politické přesvědčení.

2. Trenér respektuje právo každého sportovce na seberealizaci v takové míře, aby současně nedocházelo k omezení stejného práva u druhých osob při realizaci společného cíle.

3. Trenér pomáhá sportovcům a týmům svými znalostmi, dovednostmi a zkušenostmi při jejich sportovním i osobnostním rozvoji v jednotě s pravidly fair play.

4. Trenér musí při vykonávání trenérské činnosti dávat přednost své profesionální odpovědnosti před soukromými zájmy.

5. Trenér vykonává každodenní činnost na nejvyšší možné odborné úrovni.

6. Profesní etika trenéra je neslučitelná s šířením urážek, pomluv nebo nepodložených obvinění sportovců a sportovkyň (dále jen sportovců), svých kolegů, sportovních orgánů, klubů i kohokoli jiného.

7. Člen UPT se musí chovat tak, aby svým jednáním nediskreditoval ani nepoškodil prestiž trenérského povolání.

8. Povinností člena UPT je vyvarovat se všeho, co se neslučuje s etickou normou chování a co může ve sportovní veřejnosti zavdat důvod podezírání z předpojatosti či neobjektivnosti.

9. Trenér je svým chováním příkladem pro své svěřence

10. S vykonáváním činnosti sportovního trenéra je neslučitelné korupční jednání či podvodné jednání jiného druhu.

11. Trenér nezkresleně prezentuje svou práci v médiích a na veřejnosti

12. Trenér s platnou trenérskou smlouvou s klubem, svazem, resortním centrem nesmí být současně smluvním agentem hráče či spolupracovníkem agentury zastupující hráče.

II. PRAVIDLA ETICKÉHO CHOVÁNÍ TRENÉRA VE VZTAHU KE SPORTOVCI

1. Trenér vede sportovce k vědomí odpovědnosti za sebe samé.

2. Trenér jedná tak, aby chránil důstojnost a lidská práva svých svěřenců.

3. Trenér pomáhá rozvíjet potenciál sportovců podle svého nejlepšího vědomí a svědomí

4. Trenér dbá vedle důrazu na výkon a výsledek rovněž o zdraví sportovců.

III. PRAVIDLA ETICKÉHO CHOVÁNÍ TRENÉRA KE SVÉMU ZAMĚSTNAVATELI

1. Trenér odpovědně plní své povinnosti vyplývající ze závazků k jeho zaměstnavateli.

2. Trenér se ve své každodenní praxi snaží ovlivňovat pracovní postupy a jejich praktické uplatňování ve prospěch společného cíle se zaměstnavatelem.

IV. PRAVIDLA ETICKÉHO CHOVÁNÍ TRENÉRA KE SVÝM KOLEGŮM

1. Trenér respektuje rozdíly v názorech a praktické činnosti kolegů, i v případě, že se s nimi neztotožňuje.

2. Trenér respektuje znalosti, zkušenosti a výsledky svých kolegů a ostatních odborných pracovníků, vykonává a prohlubuje spolupráci s nimi a tím zvyšuje kvalitu trenérské odbornosti.

3. Kritické připomínky k názorům či činnosti svých kolegů vyjadřuje v takových situacích a takovým způsobem, aby neposkytl třetím osobám možnost posuzovat činnost kolegů v nesprávných souvislostech.

4. Trenér se vyhýbá kritice svých kolegů v médiích.

V. PRAVIDLA ETICKÉHO CHOVÁNÍ TRENÉRA VE VZTAHU KE SVÉMU POVOLÁNÍ A ODBORNOSTI

1. Trenér dbá o udržení a zvyšování prestiže svého povolání.

2. Trenér se snaží o udržení, resp. zvýšení vlastní odborné úrovně, celoživotním vzděláváním, využíváním znalostí a dovedností svých kolegů a jiných odborníků či praktiků případně uplatňování nových přístupů a metod.

3. Trenér se snaží se působit na to, aby trenérskou profesi neprováděli nekvalifikovaní jedinci.

4. Trenér spolupracuje na vzdělávání trenérů, své znalosti a dovednosti dává ve prospěch celé trenérské obce.

VI. PRAVIDLA ETICKÉHO CHOVÁNÍ TRENÉRA VE VZTAHU K ROZHODČÍM

1. Trenér respektuje rozhodčí jako neoddělitelnou součást sportovního klání a vede tak i své svěřence a spolupracovníky.

2. Trenér nenechá bez povšimnutí výkony rozhodčích, u nichž může prokázat jejich účelovost a důkazy otevřeně předloží oprávněným složkám.

VII. PRAVIDLA ETICKÉHO CHOVÁNÍ TRENÉRA VE VZTAHU K SOUPEŘI

1. Trenér dává veškeré své znalosti, dovednosti, kreativitu a invenci ve prospěch cíle s vědomím plného respektu vůči soupeřům a v mezích vytýčených pravidly daného sportu.

2. Trenér uznává soupeře jako entitu, kterou se snaží překonat či porazit pouze způsoby vytýčenými pravidly daného sportu. 3. Trenér má ke svým soupeřům respekt také mimo sportovní zápolení.

2. Dotazník

Úvod k dotazníku:

Dotazník je určen pouze pro osoby, které se věnují či věnovali tanci pod vedením trenéra a jsou plnoleté.

Dotazník je anonymní.

Cílem dotazníku je zjistit, zda jsou dospělí sportovci spokojeni s trenérem z pohledu etické stránky a jejich požadavky na něj.

Dotazník by měl zabrat pár minut.

Předem děkuji za vyplnění a s případnými dotazy mi můžete napsat na mail
tereza.99.zakova@gmail.com

Otázky v dotazníku:

1. Máte osobní zkušenosti se sportovním trenérem?

- Ano
- Ne

(Osobními zkušenostmi je myšleno, že jste byli nebo stále jste pod vedením
trenéra ve vaší sportovní činnosti)

2. Jste plnoletí?

- Ano
- ne

3. Jakému sportu se věnujete/věnovali?

- (kolonka na vyplnění)

4. Stále se výše uvedenému sportu věnujete?

- Ano
- Ne

5. Jak dlouho, se již výše uvedenému sportu věnujete či jste se v minulosti věnovali?

- (kolonka na vyplnění)

6. Pokud jste někdy se sportem přestali, jaký byl váš důvod? (Můžete vybrat více možností) (pokud jste u otázky 3 odpověděli ne)

- **Váš fyzický stav/zdraví**

- Časová flexibilita
- Finance
- Ztracení zájmu vůči danému sportu
- Trenér (jeho osobnost, přístup, schopnost vedení...)
- Jiné...

7. Přišlo vám, že se trenér vždy choval eticky správně?

- Ano
- Ne

8. Pokud jste odpověděli při předchozí otázce ne, co přesně vám přišlo neetické?

- (kolonka na vyplnění)

9. Pokud jste tento problém řešili, uveďte jak. (pokud jste u 8 otázky odpověděli ne)

- (kolonka na vyplnění)

10. Pokud se váš trenér vždy choval eticky správně, uveďte, co byste považovali, za neetické chování.

- (kolonka na vyplnění)

11. Jaké chování vy sami očekáváte od svého trenéra?

- (kolonka na vyplnění)